

Anadolu Türklerinde Eczacılık Öğretimine Bir Bakış

ve

İstanbul Eczacılık Fakültesi

Bedi N. SEHSUVAROĞLU *

Giriş: Tababetin önemli bir dalı olan eczacılığın tarihi doğuşun tâ karanlıklarına kadar uzanır. Filhakika ilk insan, ilk ıstırap ânında muhakkak ki kendine yönelmiş ve bunu da devâ arama ve deneme düşüncesi takip etmiştir. Hattâ, birçok bilgilerde olduğu gibi bu sahada da insana hayvanî içgüdülerin örnek olması itibariyle, diyebiliriz ki eczacılık tarihi de tıp tarihi gibi, insanın değil, ilk canlının yaradılışı ile eşittir. Meselâ hazımsızlık çeken köpek ayrık otu (Chiendent), aynı şekilde kabızlık çeken keçi de beyaz çöpleme (Hellébore) yer. Bundan örnek alarak kadim çağların şöhretli tabiat tarihi âlimi Pline l'Ancien de icabında çocuklarına beyaz çöpleme otu yedirirmiş.

Antik çağlarda hekim ve eczacıyı daima aynı şahısta birleşmiş buluyoruz. Filhakika kadim Mezopotamya, eski Çin, Hind ve Mısır ile Roma ve Yunan'da hekim ve eczacı hep aynı insandı. Bu bakımdan ilk ayrılık M. Ö. III. asır ortalarında İskenderiye okulunda görülür. Bu sebeple bugünkü mânada eczacılığın babası İskenderiyeli nebatatçı *Theophrastus*'dur, diyebiliriz.

Bugün deşifre edilerek modern garp dilleri ile neşredilen Mezopotamya'nın tıbbî tabletleri, kadim Mısır'ın papirusları bir tarafa atılırsa, dünyada eczacılık üzerine yazılmış ilk eser Romalı bir asker hekim ve bir Anadolu çocuğu olan *Pedanius Dioscorides*'in milâdın I. asrında yazdığı KİTÂB AL-HAŞÂYİŞ (*Materia Medica*) eseridir; bu kitap asırlar boyunca birçok hekim ve eczacı kuşaklarına hocalık etmiştir. Bu alanda bilâhare Milâdın II. asrında diğer bir Romalı hekim, diğer bir Anadolu çocuğu fenî İspençiyarî, yani farması'nın babası olan *Calinos* (Galien) yer alır. Calinos dahi en az 10-15 asır fikirleri ve eserleri ile tababet dünyasında bir hükümdar gibi yaşamıştır.

Kadim Yunan'ın bu alandaki çalışmalarını Roma, İslâm dünyasına ulaştırmıştır. Bu sebeptendir ki *İslâm'da tababet ve eczacılık sahasında ka-*

[*] Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü Tıp Fakültesi, Üniversite, İstanbul.

dim Yunan'ın tesiri çok canlı ve kuvvetlidir. Mamafih İslâm hekim ve eczacıları da bu alanda birçok yenilikler getirmişlerdir. Bu arada Ebu Bekir Razi (854-932), Dinaveri (895-992), Ebu 'l-Kasım Zehravî (936-1013), Ebu Reyhân Bîrûnî (973-1048), İbn Sînâ (980-1037), İbn Cülcül, İbn Vafid, İbn Zühr (1094-1162), İbn al-Rüşd (1126-1198), İbn Baytar (1197-1248) bilhassa kayda değer ve bu insanların eserleri Rönesans'a, hattâ yakın çağa kadar önemini muhafaza ve birçok nesillere hocalık etmiştir.

Nasıl ki müstakil ve zengin vakıfları ve geniş personeli ile çalışan İslâm hastaneleri tarihin tanıdığı ilk lâik sağlık müesseseleri iseler, burarlarda *aşşab, tabbah-ı eşribe, edviyegû* veya *ispençiyar* gibi isimlerle çalışan ilk müstakil eczacılar da hekim ve eczacı ikiliğinin ilk müjdecileri olmuşlardır.

Kısaca İslâm hastanelerinde asırlar boyunca müstakil birer eczahane olduğu gibi bu resmî kuruluşlar dışında daha belki de VIII. Milât Asrında Bağdat'ta ilk özel eczahanenin açıldığını görüyoruz. Avrupa'da ise ancak XIII. Asırda Alman İmparatoru ve Sicilya Kralı Frederik II. nin (1211-1250) 1240'da imzaladığı bir emirnâmesiyledir ki hekim ve eczacının ayrıldığını görüyoruz.

Anadolu Türklerinde Eczacılık öğretimi: Buna rağmen şarkta olsun garpta olsun yakın çağlara kadar, hekim ve eczacının aynı kişide toplandığı, hattâ eczanelerin yanında kökçü ve aktar gibi insanların da çalıştığını görüyoruz. Böylece daha uzun asırlar eczacılık öğretimi İslâm dünyasında ve bu arada Anadolu Türklerinde hep *usta - çırak şeklinde* devam etmiştir.

Filhakika İslâmlar nasıl Nasturî'ler vasıtası ile kadim Yunan'ın tababet ve eczacılığına vâris olmuşlarsa, Anadolu Türkleri de Selçuklular eli ile İslâmın mirasçuları olmuşlardır. Yani *eczacılığımızın da menşei, tababetimiz gibi islâmî, şarkî ve klâsiktir.* Bu sebeple daha XIII asrın ilk yıllarından itibaren kurulmağa başlayan Anadolu sağlık tesislerine, Kayseri, Sivas, Divriki, Konya, Çankırı, Akşehir, Kastamonu, Tokat, Erzurum, Erzincan, Mardin, Amasya vs., Selçuk hastanelerinin kuruluşlarına, hep İslâm hastaneleri örnek olmuştur. Bu hastanelerde de müstakil birer eczane, müteaddit eczacılar ve eczacibaşlar görüyoruz. Bu eczacılar sağlık hizmetinde hekime yardımcı oldukları kadar, usta çırak şeklindeki öğretime de devam etmişlerdir.

1308 de Anadolu Selçuk Devletinin tarihe karışmasından Osmanoğullarının Anadolu'da yeniden birlik kurmasına kadar teessüs eden Anadolu feodal beyliklerinde olduğu gibi Osmanlı Devletinde de Selçuklular her bakımdan örnek olmuşlardır. Bu sebeple Osmanlı sağlık tesisleri Selçuk has-

tanelerinin bir devamıdır. Hattâ vakfiyeleri Osmanlı kadılarınca da onaylandığından, Selçuk hastaneleri Osmanlılar devrinde de eskiden olduğu gibi halk hizmetine açık tutulmuştur, ve bütün bu hastanelerde büyüklüğüne göre bir veya birkaç eczacı çalışmakta ve tıpkı hekim ve cerrahlar gibi hekimbaşının emrinde bulunmaktaydılar. Böylece daha uzun asırlar Anadolu'da bir taraftan hekim eczacı birliği yaşamış, diğer taraftan da hastanelerimizin kadrolarında müstakil eczaneler ve eczacılar çalışmış, yani eczacı kor medikalın müstakil bir dalı olarak ayrılmıştır.

Modern Tıbbiyemizde Askerî Eczacı Sınıfı: Bu usta çırak şeklindeki öğretim memleketimizde tâ XIX. Asrın ortalarına kadar devam etmiştir. İlk olarak 1839 da Galatasaray'daki Mektebi Tıbbiyeyi Şâhâne, yani Askerî Tıbbiyenin modernleştirilmesi esnasındadır ki Dr. Bernard'ın eliyle bir askerî eczacılık sınıfı, yani tıbbiyeye bağlı bir Askerî Eczacı Okulu da kurulmuş ve aynı sene öğretime açılmıştır. Demek ki memleketimizde modern eczacılık öğretiminin tarihi 1839 yılında başlar.

Bu sınıfın öğretim süresi 3 yıl olup, hesap (matematik), hikmet (fizik), kimya, nebatat (botanik), fennî saydelânî (eczacılık) ve tıp müfredatı (matiyer medikal) gibi dersler okutulur ve eczanelerde pratik yaptırılırdı. Nebatat ve matiyer medikal'e verilen önem dolayısıyla ki mektepte ayrıca bir de botanik bahçesi kurulmuştu.

Türkçe verilen bu derslere yardımcı olarak 1844 de Dr. Bernard tarafından yazılan ve ilk kodeksimiz olan «Pharmacopée Militaire Ottomane» hernekadar Fransızca ise de Galatasaray Tıbbiyesinde reçeteler lâtince olarak yazdırılır ve Türkçe karşılıkları da öğretilirdi.

Sivil Eczacı Sınıfı: Bilâhare 1 Mart 1283 (1867) de yine Mektebi Tıbbiyeyi Şâhâne (Askerî Tıbbiye) nin bir köşesinde kurulan Mektebi Tıbbiye Mülkiye (Sivil Tıbbiye) nin bir parçası da bir eczacılık sınıfıdır. Galatasaray Tıbbiyesinin 1849 da yanması ve ondan sonra sık sık yer değiştirmesi dolayısıyla askerî tıp ve eczacı sınıflarının kayıtları ziyaa uğramış ise de sivil okulun kayıtları mevcuttur. Bunlara göre, bu okulda dahi öğretim üç yıl olup *ilk sivil eczacı 1870 de kayıt ve, 1872 de mezun olmuştur.* Bu eczacı sınıfının ihdası her ne kadar 1870 senesine rastlarsa da verimli çalışması ancak seneler sonra okulun başına bir Fransız'ın, Kimyager Kalya (A. Calleja) nın getirilmesiyle mümkün olmuştur. Buradan mezun olan sivil eczacılar beledi hizmetlerde çalıştıkları kadar, askerler gibi, orduda ve askerî hastanelerde de eczacılık yaparlar ve askerî rütbeler alırlardı. Bu okulun öğretim programı ilk zamanlarda şöyle idi:

- I. Sınıf — Kimyayı gayriuzvî (Anorganik kimya).
Hikmeti tabiiye (Fizik).
İlmü'l arz ve'lmeadin (Jeoloji).
Ceza Kanunu.
Ahlâk.
Akâidi diniyye.
- II. Sınıf — Kimyayı uzvî (Organik kimya).
Nebatat (Botanik).
- III. Sınıf — Kimyayı tahlilî (Analitik kimya),
Hayvanat (Zooloji).
Müfredatı tıp (Matiyer medikal.)

Mamafih bu programın kâfi görülmediğini, buralarda yetişen eczacıların hiç değilse pratik bakımdan takviyelerine ihtiyaç görüldüğünü şundan anlıyoruz ki 1286 (1869) da Haydarpaşa Askerî Hastanesi bir (Askerî Ameliyatı Tıbbiye Mektebi) haline getirilince buraya staja giden doktorlara eczacılar da katılmışlardır. Mamafih tıbbiyelerde derslerin Türkçeleştirilmesi üzerine herkes doktorluğa heves etmiş, hattâ eczacı mezunları bile Tıp Fakültesine devamla hekim diploması almağa başlamışlardı. Bu sebeple zamanla orduda cerrah gibi eczacı da azalmıştır. Bunun üzerine 1292 (1876) tarihinde çıkan bir nizamname ile askerî hastanelerde pratik eczacı yetiştirilmesi cihetine gidildiği gibi, 1312 (1896) tarihine kadar Haydarpaşa'daki tatbikat mektebinde eczacı da yetiştirildiğini görüyoruz. Fakat zamanla gene askerî eczacı sınıfı takviye edilmiş, tıbbiye idadisine eczacı sınıfı için yeniden talebe kaydına başlanmış ve bilâhère Tıbbiye Şâhâne'deki üç senelik tahsilden sonra mülâzimi evvel (teğmen) rütbesi ile eczacı çıkmıştır.

Bu sırada programlarda yapılan tadilat ile öğretimin takviyesine de gayret olunmuştur. Filhakika II. Meşrutiyete çok yakın yıllarda okulun programının şöylece değiştirildiğini görüyoruz:

- I. Sene — Kimyayı gayriuzvî (*Anorganik kimya*).
Hikmeti tabiiye (*Fizik*).
İlmü'l arz velmeadin (*Jeoloji*).
İspençiyarî tatbikat (*Eczanelerde pratik*).
- II Sene — Nebatat (*Botanik*).
Hayvanat (*Zooloji*).
Kimyayı uzvî (*Organik kimya*).
Fennî ispençiyarî (*Galenik farmasi*).
İspençiyarî tatbikat (*Eczanelerde pratik*).

III Sene — Müfredatı tıp (*Matiyer medikal*).

Kimyayı tahlilî ve Hurdebin tatbikatı (*Analitik kimya ve mikroskop çalışmaları*).

Ecza muayene ve tahlilî ve mebhâsı sümûm (*Toksikoloji*).

Bakteriyolojii ispençiyarî ve usulü ta'kimi edviye (*Mikrobiyoloji*).

İспенçiyarî tatbikat (*Eczanelerde pratik*).

Bu arada memlekette sağlık personeline duyulan ihtiyaca cevap vermek üzere Mektebi Tıbbiyei Mülkiye gibi gene Mektebi Tıbbiyei Şâhâne, yani Askerî Tıbbiye'ye bağlı olarak 1903 yılında kurulan (Şam Mektebi Tıbbiyei Mülkiyesi) nde de bir sivil eczacılık sınıfının ihdas edildiğini görüyoruz. Şam Tıbbiyesinden mezun olan hekimler gibi bu eczacıların da imtihanları İstanbul'dan gönderilen mümeyyizler huzurunda yapılmakta ve diplomaları da İstanbulca tanzim edilmekteydi. Hattâ Beyrut'taki Fransız ve Amerikan Tıbbiyelerinin eczacılık sınıfından mezun olanlara dahi diplomaları Mektebi Tıbbiyei Mülkiye'ce verilir. Ayrıca Askerî Hastanelerde ve bilhassa Haydarpaşa'da yetişen ve Haydarî denen pratik eczacıların da zaman zaman Mektebi Mülkiye'de imtihana tâbi tutularak kendilerine diploma verildiğini kayıtlardan öğreniyoruz.

Müstakil Eczacı Okulu: Eczacılık sınıfının Tıbbiyenin bir köşesinden kurtularak müstakil bir binada müstakil bir okul haline gelmesi ancak II. Meşrutiyetten sonra mümkün olmuştur. Bu hususta Operatör Cemil Paşa hocamızın büyük hizmetleri geçmiştir. Fîlhakika kendisi 1951 yılında neşrettiği hâtıralarında (Kadırga Eczacı ve Dişçi Mektepleri) ile (Doğumevi) nin kuruluşunu şöyle anlatmaktadır:

«İkinci Meşrutiyetin ilânı günü, yani 24 Temmuzda, Tıbbiyei Şâhâne'nin bütün muallim ve muavinleri mektepte toplandık. Okulun ıslâhı ve noksanlarının süratle tamamlanması için Harbiye Nezaretine tezkereler yazdık. Sultan Hamid, Mektebi Tıbbiyei Askeriye'yi sıkı bir disiplin altında bulundurmak için, bizi de diğer askerî okullar gibi, Mekâtibi Askeriye'ye ve Tophane Müşiri Zeki Paşa'nın idaresine vermişti (1308/1891). Mektebi Tıbbiyei Askeriye Nâzırlığına da bir doktor yerine, ilk defa Bahriye Ümerasından Ferik Hüseyin Hüsnü Paşayı tâyin etmişti. İlk işimiz onu atlatmak oldu. Nâzır Paşa'ya mektebe gelmemesi için haber yolladık. İyi yürekli bir adam olan Hüsnü Paşa, mektebin semtine bile uğramadı. Onun yerine teşrih muallimi Mazhar Paşayı, nâzır seçtik. Derhal arz'olunup iradesi çıkarılmak üzere keyfiyeti Harbiye Nezaretine bildirdik. 29 Temmuzda müsbet cevap geldi.

Harbiye Nezareti mektebin islâh, tanzim ve levazımının ikmalî meselesini de bize bırakmıştı. Bir gün öğleden sonra bütün muallimler büyük salonda toplandık. Kuleli'deki Mektebi Tıbbiyei Askeriye İdâdisi'ni lüzumsuz gördüğümüzden lâğvettik. Hatta birçok münakaşalar neticesinde İstanbul'da (sivil ve asker) iki tıbbiye mektebine lüzum olmadığına, bunları bir yerde toplamağa, yeniden bir muallim kadrosu yapmağa ve muntazam bir bütçe tanzimine karar verdik.

Daha evvel (Mektebi Tıbbiyei Mülkiye) fakülte ünvanını almış olduğundan tıbbiyeler Tıbbiyei Şâhâne binasında birleştikten sonra ismi böylece (Haydarpaşa Tıp Fakültesi) oldu.

Bundan sonra Kadirga'da boş kalan eski Mektebi Tıbbiyei Mülkiye binasını baştan aşağı tamir ettirerek üst katını eczacılara, alt katını da dişçilere tahsis ettik. İşte (Eczacı ve Dişçi Mektepleri) böylece kurulmuş oldu. Bundan başka mektebin harap hastane pavyonlarını da Besim Ömer Paşa'nın himmeti ile tamir ettirerek o zamana kadar Tıbbiye'de nazarı olarak yetiştirilen ebeler için bir anfi ve doğumevi yaptırdım, bunu da Ebeler mektebi haline soktum ve her üç mektebin başına da Tıbbiyei Mülkiye hocalığından kadro harici kalan *Mustafa Münif Paşa* (1856-1937) yı getirdik.»

Böylece 6 Ekim 1909'da Kadirga'daki Menemenli Mustafa Paşa'nın ahşap konağına yerleşen Eczacı Mektebi tâ 1925 yılına kadar bu binada kalmıştır. O tarihte şimdiki Dişçi Okulu binasının üst katına, Bayezid, Umumi Kütüphanesinin yanındaki binaya, yâni Bayezid Külliyesinin bir parçasına taşınan okul, 1959'da da eskiden Sadrazam Fuat Paşa'nın konağı ve sonra Maliye Nezareti olan bugünkü fakülte binasına taşınmıştır.

1933 Üniversite reformunda Fen Fakültesine bağlanan Eczacılık Okulu 1944'de Rektörlüğün yerinde bir kararı ile yeniden Tıp Fakültesine bağlanmıştır.

1938'den beri öğretim süresi 4 seneye çıkarılan okulun öğretim programı o günlerde şöyle idi:

1 Sınıf:

- 1 — Fizik
- 2 — Kimya (Organik - Anorganik)
- 3 — Botanik
- 4 — Analitik Kimya
- 5 — Biyoloji

II Sınıf:

- 1 — Mikrobiyoloji
- 2 — Farmasötik Kimya
- 3 — Farmasötik Botanik
- 4 — Fizyoloji
- 5 — Deontoloji
- 6 — Defter tutma usulü
- 7 — Hijyen
- 8 — Biyolojik Kimya
- 9 — Galenik Farmasi.

III Sınıf:

- 1 — Galenik Farmasi ve Tıp Müfredatı
- 2 — Sağlık Bilgisi — İlk Sıhî Yardım —
- 3 — Farmakognozi
- 4 — Farmasötik Kimya
- 5 — Farmakodinami.

IV Sınıf:

- 1 — Galenik Farmasi
- 2 — Tıp ve Eczacılık Tarihi ve Deontolojisi,
- 3 — Defter Tutma Usulü
- 4 — Toksikoloji ve Harp Gazları
- 5 — Biyolojik Kimya
- 6 — Gıdaî Kimya
- 7 — Farmasötik Kimya

İstanbul Eczacılık Fakültesi: 4 Şubat 1961 tarihinde İstanbul Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu'nun Eczacı Okulunun fakülte haline getirilmesi yolunda aldığı karar her ne kadar 16 Kasım 1961'de İstanbul Üniversitesi Senatosunca, 15 Ocak 1962 de de Millî Eğitim Bakanlığınca onaylanarak kesin bir hale gelmişse de birçok formalitelerin ikmali ile okulun fakülte olarak çalışmağa başlaması ancak 4 Kasım 1963 günü mümkün olabilmıştır.

Açılış davetiyesi aynen şöyledir:

Eczacılık Fakültesi'nin öğretim yılına başlaması münasebetiyle 4 Kasım 1963 Pazartesi günü saat 11.00 de Eczacılık Fakültesinde yapılacak olan açılış törenine şeref vermenizi saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Turhan BAYTOP
Dekan

PROGRAM ;

- 1 — Açılış (Prof. Dr. Turhan BAYTOP).
- 2 — Tıp Fakültesi Dekanının konuşması (Ord. Prof. Dr. E. Şerif EGELİ).
- 3 — Eczacılık Fakültesi öğretim üyeleri adına konuşma Prof. Dr. Sarım CELEBİOĞLU).
- 4 — Eczacılık Fakültesi Talebe Cemiyeti adına konuşma.
- 5 — Açılış dersi - Türkiye'de eczacılık öğretiminin geçirdiği safhalar (Prof. Dr. Bedi N. ŞEHİSUVAROĞLU).

Bugünkü ders programı ise şöyledir:

A — BİRİNCİ DEVRE

	Sömestire Adedi	Haftada Ders Saati		Sömestrede Pratik Saati	
		I	II	I	II
Analitik Kimya I	2	2	2	54	54
Denel Fizik	2	4	4	36	36
Genel Botanik	2	2	2	36	36
Genel Kimya	2	4	4	—	—
Matematik	2	1	1	12	12
Zooloji	2	1	1	—	—

B — İKİNCİ DEVRE

	Sömestire Adedi	Haftada Ders Saati		Sömestrede Pratik Saati	
		III	IV	III	IV
Analitik Kimya	2	2	2	72	72
Biyokimya	2	1	2	—	24
Farmasötik Botanik	2	2	2	36	36
Farmasötik Kimya I	2	2	2	—	—
Fizyoloji	2	2	1	—	—
Hijyen	1	—	2	—	—
Meslekî Lâtince	1	2	—	—	—
Mikrobiyoloji	2	2	2	—	24
İnsan Anatomisi	2	2	1	—	—

C — ÜÇÜNCÜ DEVRE

	Sömestre Adedi	Haftada Ders Saati				Sömestrede Pratik Saati			
		V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII
Eczacılık Mevzuatı	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Eczacılık Tarihi ve Deontolojisi	2	—	1	1	—	—	—	—	—
Farmakognozi	4	1	1	1	1	18	18	36	36
Farmakoloji	2	3	3	—	—	—	12	—	—
Farmasötik Kimya II	4	3	3	2	3	48	48	72	72
Galenik Farmasi	4	3	3	3	3	48	48	72	72
Gıda Kimyası	1	2	—	—	—	36	—	—	—
Tıbbi İlk Yardım	1	—	2	—	—	—	—	—	—
Toksikoloji	1	—	2	—	—	—	36	—	—

Okulün Fakülte haline getirilmesi yolunda Türk Farmakologlar Birliği'nin seneler önce, daha 1931'de, Büyük Millet Meclisi nezdinde yaptığı teşebbüs muvaffak olamadığı halde, bu son teşebbüsün muvaffak olmasında 156 sayılı kanunun hükümlerine göre 1961 de Ankara Üniversitesine bağlı olarak kurulan Ankara Eczacılık Fakültesinin dahil olduğu kadar Eczacı Okulu'nda yetişen genç ve değerli öğretim üyelerinin Tıp Fakültesi Profesörler Kuruluna telkin ettikleri güvenin tesiri de büyüktür ve bu husus iftiharla kayda değer.

Kurulurken dört müstakil kürsüsü olan Eczacılık Fakültesi'nde 1964 de Analitik Kimyadan ayrılan Toksikoloji ve Farmakognoziden ayrılan Farmasötik Botanik de müstakil kürsü olunca, kürsü sayısı altıya yükselmiştir. Hâlen bu kürsülerdeki öğretim üyeleri şunlardır:

- 1 — Analitik Kimya Kürsüsü
Kürsü Profesörü : Prof. Dr. Rasim Tulus
- 2 — Farmakognozi Kürsüsü
Kürsü Profesörü : Prof. Dr. Sarım Çelebioğlu
Öğretim Üyeleri : Prof. Dr. Turhan Baytop
: Doç. Dr. Mekin Tanker
- 3 — Farmasötik Botanik Kürsüsü
Kürsü Profesörü : Prof. Dr. Asuman Baytop
Öğretim Üyesi : Doç. Dr. Nevin Tanker
- 4 — Farmasötik Kimya Kürsüsü
Kürsü Profesörü : Prof. Dr. Hayriye Amâl
Öğretim Üyeleri : Doç. Dr. Semiha Tulus
: Doç. Dr. Nedime Ergenç

- 5 — Galenik Farmasi Kürsüsü
Kürsü Profesörü : Prof. Dr. Kasım Cemal Güven
- 6 — Toksikoloji Kürsüsü
Kürsü Yönetimine Memur : Doç. Hayri Sözen

Ancak Teşkilât Kanununun henüz çıkmış olması dolayısıyla (*) kürsülere bağlı olmıyarak ayrıca aşağıdaki dersler de ekseriyetle diğer fakülteler profesörleri tarafından verilmektedir:

- Biokimya : Doç. Dr. Şevket Tekman
(Tıp Fakültesi).
- Eczacılık Mevzuatı : Prof. Dr. Kasım Cemal Güven
(Eczacılık Fakültesi).
- Eczacılık Tarihi ve Deontolojisi : Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu
(Tıp Fakültesi).
- Farmakoloji : Prof. Dr. Alâettin Akçasu
(Tıp Fakültesi).
- Fizyoloji : Doç. Dr. Nurhan Gökhan
(Tıp Fakültesi).
- Gıda Kimyası : Doç. Dr. Hayri Sözen
(Eczacılık Fakültesi).
- Hijiyen : Prof. Dr. Sıtkı Velicangil
(Tıp Fakültesi).
- İlk Tıbbî Yardım : Prof. Dr. Derviş Manizade
(Tıp Fakültesi).
- İnsan Anatomisi : Prof. Dr. Fazıl Noyan
(Tıp Fakültesi).
- Meslekî Lâtince : Dr. Heinrich H. Brunner
- Mikrobioloji : Prof. Dr. E. Tali Çetin
(Tıp Fakültesi).
- Zooloji : Prof. Dr. Atıf Şengün
(Fen Fakültesi).

* 5274 sayılı İstanbul Üniversitesi Kuruluş kadroları kanuna ek kanun.
Kanun No. 582
Kabul tarihi : 21.IV.1965
Yayın tarihi : 29.IV.1965

*Eczacı Okulu Müdürleri:*1 — *Dr. Mustafa Münif Paşa - Kocaolçum (1857 - 1937):*

Mektebi Tıbbiyei Mülkiye (Sivil Tıbbiye) muallimlerinden olup II. Meşrutiyetten sonra Sivil ve Askerî Tıbbiyeler Fakülte ismiyle birleştirilirken kadro harici kalmış ve yeniden açılan Eczacı ve Dişçi Okullarına müdür olarak atanmıştır. Böylece 1909 dan 1916 ya kadar bu görevde bulunmuştur. Bilâhare yerine Aydın Maarif Müdürü Nâmık Bey'in tâyinine ait Maarifi Umumiye Nâzırı A. Şükrü imzalı ve 18/1/1332 tarihli bir emir varsa da, vazifeye başladığına dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

2 — *Dr. Mazhar Hüsnü Bey (? - ?):*

Mektebi Tıbbiyei Şâhâne (Askerî Tıp Okulu) İlmülarz (Jeoloji) muallimi olup 1916 - 20 senelerinde Eczacı Okulu Müdürlüğünde bulunmuştur. Kendisinin azli üzerine müdürlük bir müddet vekâleten idare edilmiştir.

3 — *Dr. Server Hilmi Bey — Büyükcaksoy (1868 - 1930):*

Tıbbiyei Mülkiye ve Eczacı Mektepleri Fenni Tedavi (Farmakoloji) muallimidir. 15/VI/1922 den, vefat tarihi olan 2/IV/1930 tarihine kadar Okul Müdürlüğünde de bulunmuştur.

4 — *Dr. Said Cemâl Bey (1875 - 1932):*

Tıp Fakültesi Emrâzı Harre (Sıcak Memleketler Hastalıkları) muallimi olup 8/IV/1931 den, vefat tarihi olan 2/XII/1932 tarihine kadar Eczacı Okulu Müdürlüğünde bulunmuştur.

Bu tarihe kadar müştereken yapılan Eczacı ve Dişhekimliği Okulları Müdürlüğü bu tarihten itibaren ayrılmıştır.

5 — *Dr. Mahir Tokay (1881 - 1940):*

İstanbul Tıp Fakültesi Teşrih (Anatomi) muallimlerindedir. 24/XII/1932 den 4/IV/1933 tarihine kadar Okul Müdürlüğünde bulunmuş ve o tarihte istifa etmiştir.

Bunun üzerine 27/IV/1933 de yerine vekâleten tâyin edilen Eczacı Okulu Uzvî Kimya Muallimi *Dr. Ziya Bey* 31/VI/1933 e kadar bu görevde kalmış ve Üniversite reformu dolayısıyla o tarihte açıkta kalmakla bu vazifesi de sona ermiştir.

6 — *Dr. Arif Aykut (1883 - 20.I.1939):*

Üniversite reformu dolayısıyla 1/VII/1933 de Fen Fakültesine bağlanan okulun müdürlüğüne 1933-34 senelerinde asaleten ve ondan sonra da vekâleten Farmakognozi ve Toksikoloji Profesörü Dr. A. Aykut getirilmiş ve ölünceye kadar da bu vazifede kalmıştır.

Akif Bey'in ölümünden sonra, okulun 1944 yılında tekrar Tıp Fakültesine bağlanmasına kadar, Fen Fakültesi dekanları sırasıyla, *Prof. Ali Yar* ve *Prof. Fahır Yeniçay* bu vazifeyi vekâleten yapmışlardır.

7 — *Ord. Prof. Dr. Ziya Öktem (1889-1962):*

Okulun tekrar Tıp Fakültesine bağlanmasından sonra Fakülte Profesörler Kurulu'nca atanan ilk müdür. Prof. Z. Öktem'dir. 8.1.1945 den 25.VI.1948 tarihine kadar bu görevde kalmıştır.

8 — *Ord. Prof. Dr. Üveys Maskar:*

Prof. Z. Öktem'in ayrılmasile yerine gene Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu'nca atanan Histoloji ve Embriyoloji Ord. Profesörü Ü. Maskar 12.VII.1948 tarihinde işe başlamış ve 20.V.1955 de istifa ederek ayrılmıştır.

9 — *Prof. Dr. Ömer Özek:*

Ord. Prof. Ü. Maskar'ın işten ayrıldığı gün gene Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu'nun kararıyle işe başlayan Mikrobiyoloji Profesörü Ö. Özek, 20.V.1955 den 15.VII.1959 tarihine kadar bu vazifede kalmış ve Tıp Fakültesi Dekanlığına seçilmesi hasebiyle o tarihte müdürlük görevinden ayrılmıştır.

10 — *Prof. Dr. Rasim Tulus:*

Prof. Ö. Özek'in ayrılmasıyla Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu, Eczacı Okulu Analitik Kimya ve Toksikoloji Profesörü Dr. Kimyager Rasim Tulus'u bu vazifeye atamıştır.

1960 da 115 sayılı Kanunun çıkmasından sonra Eczacı Okulu Profesörler Kurulu'nca bu görevine bir kerre daha seçilen Prof. Dr. R. Tulus böylece 16.VII.1959 dan 7.XI.1962 ye kadar müdürlükte kalmıştır.

11 — *Prof. Dr. Alâettin Akçasu:*

Prof. Dr. Rasim Tulus'un müdürlükten çekilmesiyle Eczacı Okulu Profesörler Kurulu, Tıp Fakültesi ve Eczacı Okulu Farmakoloji Profesörü A.

Akçasu'yu Okul Müdürlüğüne seçmiş ve Prof. Akçasu 8.XI.1962 tarihinden 17.X.1963 tarihine kadar bu görevi ifa etmiştir ve o tarihte Eczacı Fakültesi teessüs etmekle aynı gün Prof. Dr. Pharm. *Turhan Baytop* dekan ünvanıyla idareyi ele almıştır.

Eczacılık Fakültesi Dekanları:

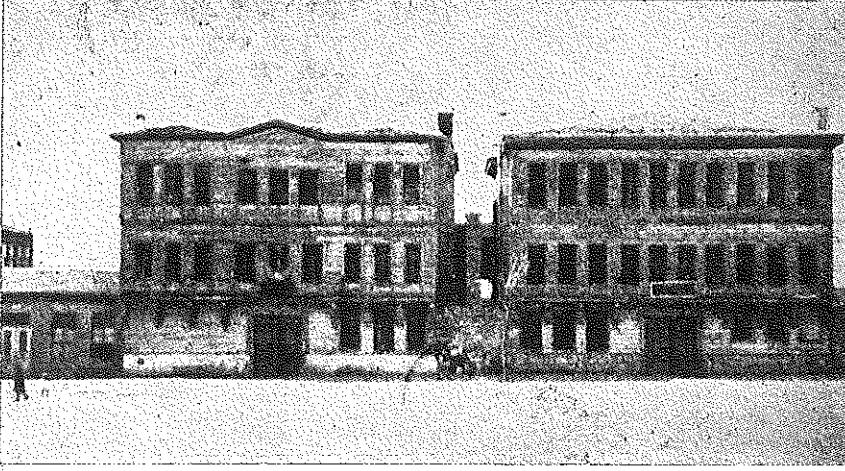
1 — Prof. Dr. Pharm. *Turhan Baytop*:

17.X.1963 günü fakülte kurulmuş ve aynı tarihte Profesörler Kurulu'nca yapılan seçimden sonra Farmakognozi Profesörü T. Baytop fakültenin ilk Dekanı olarak göreve başlamıştır.

Kuruluşun her türlü müşküllerini güzellikle yenmek ve hatta Teşkilât Kanununu Büyük Millet Meclisi'nden çıkarmak gibi mühim işleri başaran Prof. T. Baytop 11.V.1965 tarihinde görevini Prof. Dr. Pharm. Kasım Cemal Güven'e devretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

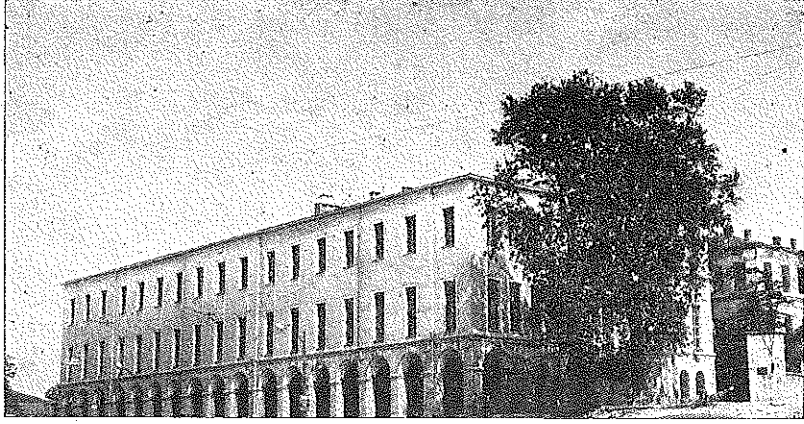
- Anawati, Ph. D. George C. - Drogues et médicaments dans l'antiquité et le moyen âge, Egypte (1959).
- Celebioğlu, Prof. Dr. Sarım - Mustafa Nevzat Pisak. *Eczacı Kütüphanesi Neşriyatı* (1957).
- Celebioğlu, Prof. Dr. Sarım - Müdürlüğümüz. *Eczacı Yılığ* (1958).
- Ergin, Osman - İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri, *I. Ü. Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınlarından*, 17 (1941).
- Gençer, Dr. Rıza Tahsin - Mir'atı Mekteb-i Tıbbiye (1328/1912)
- Kocaer, Remzi - Türkiye Eczacı Almanığı (1949).
- Maskar, Ord. Prof. Dr. Üveis - Türkiye'de Sivil Eczacı Mektebinin Açılışında Bugüne Kadar Geçirdiği Safhalara ve Son Yıllardaki İnkisafına Toplu Bir Bakış. *I. Ü. Tıp Fakültesi Mecmuası Monografi Serisi*, 24 (1957).
- Şehsuvaroğlu, Doç. Dr. Bedi N. - Türkiye'de Tıp Öğretimi (L'Enseignement de la Médecine en Turquie), *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, XXII, Sayı 2 (1959).
- Şehsuvaroğlu, Prof. Dr. Bedi N. - Anadolu Türklerinde Eczacılık Tarihçesi, *Eczacılık Bülteni*, III, 8 (1961).
- Tevfik Vacid - Edviye ve Tedavi Tarihçesi, İstanbul (1327).
- Topkapı Sarayı Arşivleri - Suret-i Vakfiye-i Ebul-Feth Sultan Mehmet Han, No. 3832.
- Topuzlu, Cemil - 80 Yıllık Hâtıralarım (1951).
- Uludağ, Dr. Osman Şevki - İlk Eczacımız, *Farmakolog*, XXII, 5 (1952).
- Uzluk, Prof. Dr. Feridun Nafiz - Eczacılık - Türk Eczacıları Tarihi Üstüne Bir Araştırma, *Diyim*, Ocak (1955).
- Ünver, Prof. Dr. A. Süheyl - Süleymaniye Külliyesinden Darülsıfı Tıp Medresesi ve Darül'akakire Dair. *Vakıflar Dergisi*, II (1942).
- Ünver, Prof. Dr. Süheyl - Türkiye Eczacılık Tarihi, İstanbul (1952).

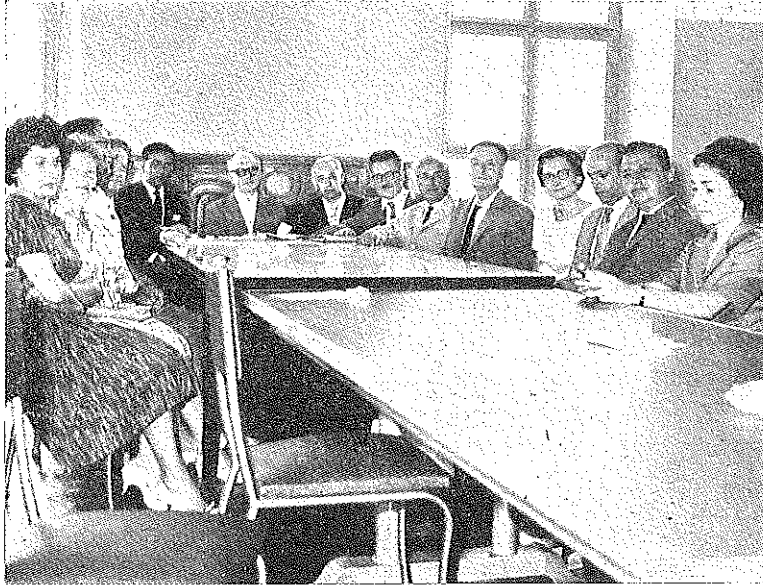
Eczacı ve Dişçi Mektepleri
Schools of Pharmacy and Dentistry
Kadirga
(1909-1925)

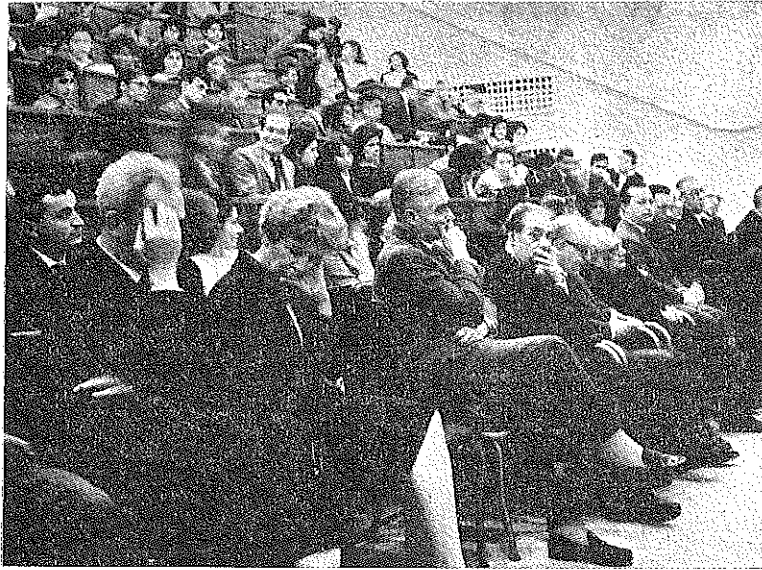
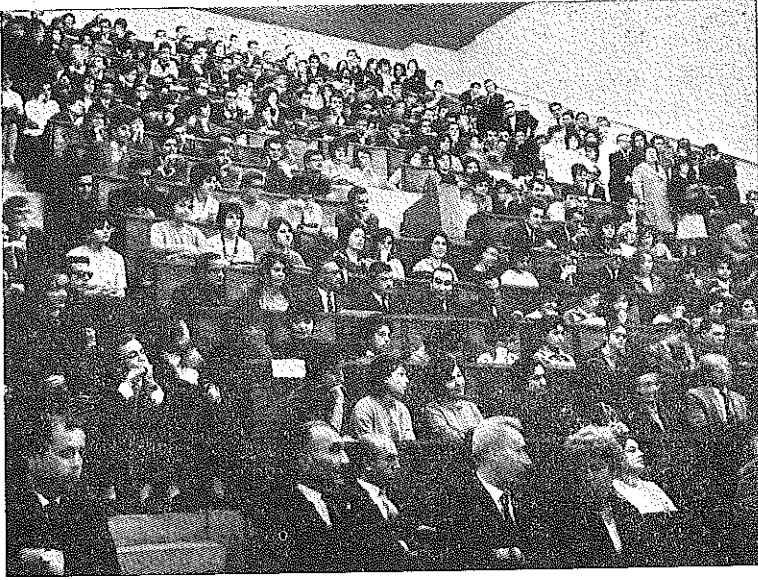
Eczacı ve Dişçi Okulları
Schools of Pharmacy and Dentistry
Bayezid
(1925-1959)

Bugünkü İstanbul Eczacılık Fakültesi Binası
The present building of the Faculty of Pharmacy, İstanbul

Eczacılık Fakültesi öğretim üyelerinin ilk toplantısı
The first meeting of the teaching staff of the Faculty of Pharmacy

4 Kasım 1963

Eczacılık Fakültesi açılış töreninden iki görünüş

November 4, 1963

The opening session of the Faculty of Pharmacy

Eczacı Okulu Müdürleri
Directors of the School of Pharmacy

Dr. Mustafa Münif Paşa (Kocaoğlum)

Dr. Mazhar Hüsnü Bey

Dr. Server Hüsnü Bey

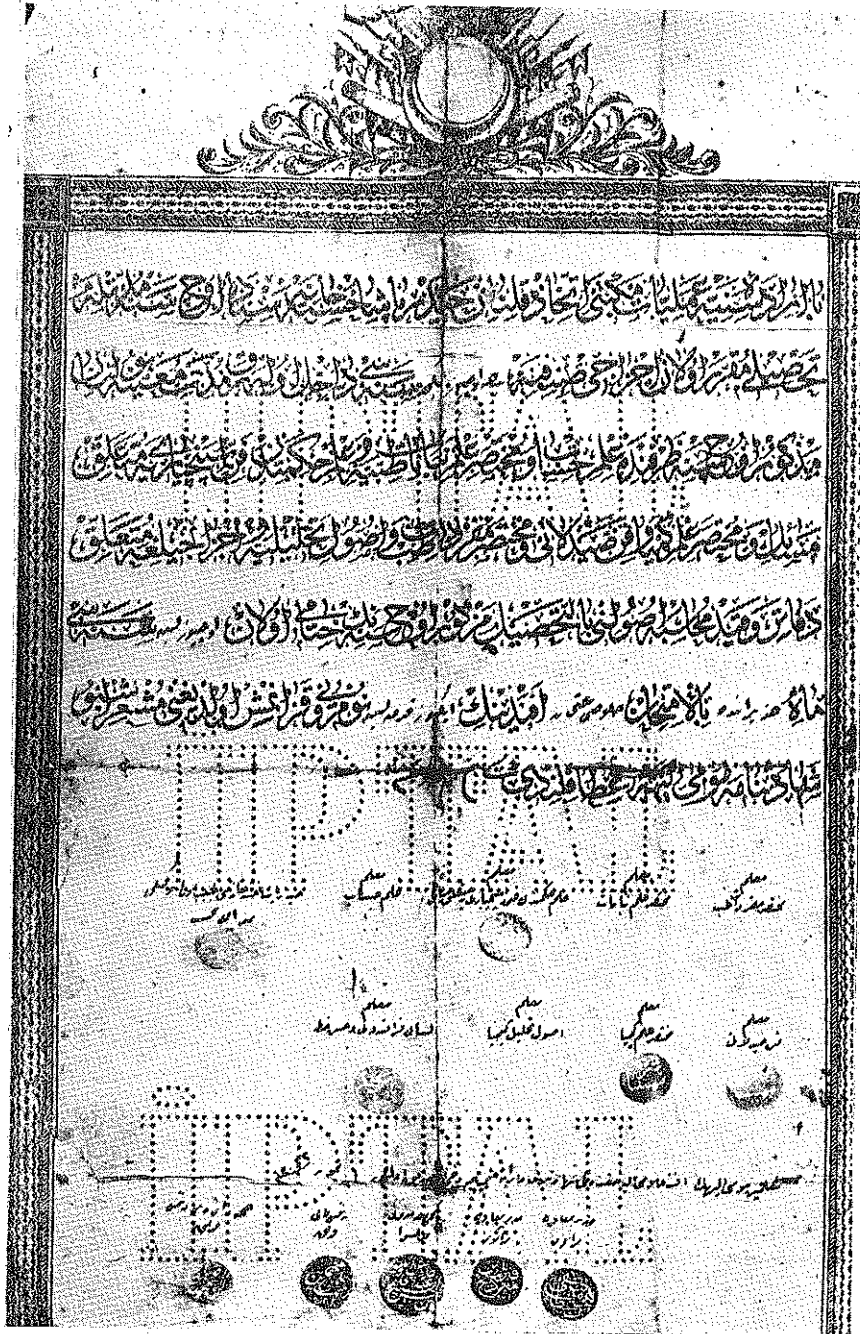
Dr. Cemil Salt Bey

Dr. Mahir Tokay

Dr. Akif Aykut

Kadıköy'ünde Kuşdili Eczanesi kurucusu Ecz. İtulusi Osman Arat'a ait olup Hardarpasa Askeri Hastanesinden alınmış HAYDARİ denen nadir diplomalardan bir örnek (1896)
 A rare example of a pharmacist's diploma called (HAYDARİ).